

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНА ПАРАДИГМА РЕЧЕННЯ- ВИСЛОВЛЕННЯ ЗА КАТЕГОРІЄЮ КОМУНІКАТИВНОЇ НАСТАНОВИ

Олена Куц

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Київ, Україна

Дослідження одиниць мови в комунікативно-прагматичному, когнітивному й дискурсивному аспектах уможливають її вивчення як основного засобу комунікації й концептуалізації дійсності. Важливим є розуміння природи взаємодії формально-синтаксичної організації речення, семантико-синтаксичної організації та комунікативно-прагматичної структур синтаксичної одиниці в експлікації семантики в комунікативному акті.

Комунікативно-прагматична парадигма речення відображає специфіку функціонування речення-висловлення з огляду на різні аспекти комунікації – її мету, що експлікує категорія настанови, специфіку участі адресанта й адресата в комунікативному процесі, що передає категорія особи (персональності), особливості структурування інформації в комунікації, виражені категорією актуального членування речення-висловлення.

Категорія настанови не має на сьогодні однозначного витлумачення. Категорія настанови, на думку І. Р. Вихованця, стосується мети комунікативного акту, її складниками є значення розповідності, питальності й спонукальності, що виражаються відповідно в трьох формах речень за метою висловлення [1, 164; 145-147]. М. В. Мірченко її потрактовує як надкатегорію, яка орієнтує зміст речення на вираження в ньому комунікативного наміру, завдання мовця передати або ж об'єктивний стан речей дійсних (гіпотетичних, ірреальних), або дізнатися про цей стан (подію, факт, явище, особу), або спонукати когось до дії чи розмови, або висловити бажання чогось, про щось

тощо [3, 125]. Складниками є підкатегорії розповідності, питальності, спонукальності, бажальності та ірреальної умови [2, 290].

С. Т. Шабат-Савка розглядає категорію настанови у взаємозв'язку з міжрівневою категорією комунікативної інтенції. Настанова асоціюється зі структурою речення/висловлення, з комунікативною метою, інтенція пов'язана з мовцем, з його бажанням використати саме ту чи ту синтаксичну структуру для передавання певної мовленнєвої потреби [4, 50-53]. Комунікативна інтенція за такого підходу має міжрівневий категорійний статус, зумовлений антропоцентричним характером, когнітивним, психоментальним підґрунтям, дискурсивно-жанровими виявами та мовними засобами вербалізації в текстовій комунікації. Комунікативна інтенція – амбівалентна антропозорієнтована категорія, у якій виразно експлікується план змісту та план мовної репрезентації [4, 357]. Категорію комунікативної інтенції в українській мові виражають: когнітивно-ментальні інтенції, комунікативно-модальні, суб'єктивно-модальні, дискурсивно-жанрові, метакомунікативні інтенції. Усі виокремлені інтенції мають подальший поділ на типи, групи тощо відповідно до сфери вияву [4, 359-366].

Речення й висловлення – це двобічні синтаксичні одиниці, що мають план змісту і план форми, але змістова характеристика висловлення складніша, адже воно репрезентує інформацію, яка виявляється в конкретних умовах перебігу інтеракції, враховує фонові знання та пресупозиції. С. Т. Шабат-Савка виділяє чотири типи комунікативно-модальних інтенцій: комунікативні інтенції розповідності, запиту, спонукання та оптативності [4, 196]. Р. О. Христіанінова виокремлює дві комунікативних синтаксичних надкатегорії: 1) надкатегорію реченнєвої актуалізації, що охоплює підпорядковані їй підкатегорії часу, модальності, особи (персональності), актуального членування, 2) надкатегорію комунікативної настанови [5, 63-70].

Комунікативно-прагматична парадигма речення-висловлення за категорією комунікативної настанови об'єднує речення з огляду на експлікацію мети висловлення формально-синтаксичною й семантико-синтаксичною

структурами речення, на вираження комунікативної інтенції, що репрезентує комунікативну мету адресанта щодо адресата й відображає прагматичні аспекти комунікації. Виділяємо такі типи речень-висловлень у зазначеній парадигмі:

1) розповідні речення-висловлення є виразниками комунікативної інтенції розповідності, зокрема, містять констатувальну інформацію про реальні / ірреальні факти, ситуації тощо позамовної дійсності: *Вони вийшли на річку і гайда на Голохвацький шлях (М. Хвильовий); І це від того, що ти мене любиш, стільки сонця тепер на землі (О. Пахльовська)*. Адресант передає її адресату з метою розширення його світоглядних позицій, отримання експліцитного чи імпліцитного підтвердження власної комунікативної позиції, обґрунтування або поглиблення певної інформації або її аспектів, здійснення комунікації заради комунікації. Адресат може бути як активним, так і пасивним.

2) питальні речення висловлення-експлікатори комунікативної інтенції запиту містять різні вияви когнітивного процесу пізнання навколишньої дійсності адресантом шляхом реалізації запиту щодо певної інформації. Визначальною особливістю є необхідність наявності активного адресата як учасника комунікативного акту, що надає запитану інформацію: *Твердо було спати? (В. Підмогильний); Може, ти забула, хто ти? (П. Загребельний); А де ж та, ради якої ти збожеволів би, зустрівши її на своєму життєвім шляху, де та, яку оспівав би? (О. Гончар)*. Залежно від специфіки запиту виокремлюємо загально питальні й частково питальні речення-висловлення, що поділяємо на підтипи, зокрема ті, що містять запит про предметну сферу, і ті, що містять запит про ознакову сферу. Урахування активності / пасивності адресата дозволяє говорити про власне питальні й риторично-питальні речення-висловлення, причому пасивність адресата маркує периферійні питальні конструкції.

3) спонукальні речення-висловлення передають комунікативну інтенцію спонукання. Вони містять різні вияви вольового впливу адресанта на адресата: *Ви повинні дуже добре роздивитися цю особу, щоб на основі ваших слів можна було скласти фоторобот (Л. Кононович); Подумайте, Зіновію Васильовичу,*

над цим, щоб потім не було пізно (М. Стельмах). Характер спонукання та його інтенсивність передає вісь категоричність / некатегоричність. Природа волевиявлення вимагає активного адресата, який певним чином реагує на повідомлення адресанта.

4) оптативні речення-висловлення як виразники комунікативної інтенції оптативності містять експлікацію внутрішніх і зовнішніх потреб, поривань, прагнень тощо мовця щодо реальності / ірреальності певних фактів, ситуацій тощо позамовної дійсності: *Зненацька Андріянові гостро запраглось, щоб вона так само поклала руку на голову йому, – він немов фізично відчув у себе на тім'ї її дотик, аж під шкіру сипнуло приском...* (О. Забужко); *Якщо кохаєш, – знайдеш без адрес оцю хатину за морями снігу* (Л. Костенко). Адресат є активно-пасивним, причому в конкретній комунікативній ситуації увиразнюється або активність, або пасивність. Він передусім сприймає інформацію від адресанта, визначає її форму вираження й змістове наповнення.

На основну семантику розповідності, питальності тощо може накладатися додаткова семантика (запиту, спонукальності тощо), ступінь вияву якої залежить від особливостей адресанта, адресата й повідомлюваної інформації, зокрема її семантичного складника, а також від прагматичних аспектів комунікації.

Отже, комунікативно-прагматична парадигма речення-висловлення за категорією комунікативної настанови об'єднує розповідні, питальні, спонукальні й оптативні речення-висловлення, що відображають комунікативні інтенції розповідності, запиту, спонукальності, оптативності. Іntenційний компонент при аналізі речення-висловлення уможлиблює врахування особливостей вияву компонентів комунікації, складників комунікативного акту й прагматичних аспектів комунікації, що сприяє комплексному вивченню природи синтаксичної одиниці, а отже, пізнанню процесів комунікації та ролі мовної особистості в них, з'ясуванню взаємозв'язку когнітивних і комунікативних процесів.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ, 1993. 368 с.
2. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій. Луцьк, 2004. 393 с.
3. Мірченко М. В. Надкатегорія настанови // Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харків, 2007. Вип. 22. С. 125-132.
4. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Чернівці, 2014. 412 с.
5. Христіанінова Р. О. Складнопідрядні речення в сучасній українській літературній мові. Київ, 2012. 368 с.

The Academy of Management and Administration in Opole

**Improving the Life Quality:
View of Scientists**

Volume of Scientific Papers

Opole
2019

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu

Improving the Life Quality: View of Scientists

Volume of Scientific Papers

Opole

2019

Improving the Life Quality: View of Scientists. Volume of Scientific Papers.
The Academy of Management and Administration in Opole, 2019; ISBN 978-83-946765-3-7 (electronic edition); pp. 660, illus., tabs., bibls.

Reviewers

prof. dr hab. Marian Duczmal
doc. Maryna Azhazha, PhD. (Ukraine)
doc. Ing. Stanislav Filip, PhD. (Slovakia)

Editorial Board

Olena Chukurna (Ukraine), Wojciech Duczmal, Józef Kaczmarek,
Tamara Makarenko (Ukraine), Oleksandr Nestorenko (Slovakia),
Tetyana Nestorenko (Ukraine), Iryna Ostopolets (Ukraine), Tadeusz Pokusa,
Jadwiga Ratajczak, Olha Shevchenko (Ukraine), Sławomir Śliwa,
Natalia Svitlychna (Ukraine), Pavlo Zakharchenko (Ukraine)

Editorial Office:

Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01
E-mail: info@poczta.wszia.opole.pl

Publishing House:

© Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu
45-085 Polska, Opole, ul. Niedziałkowskiego 18
tel. 77 402-19-00/01

Authors are responsible for content of their materials.

ISBN 978-83-946765-3-7

© Authors of papers, 2019
© Publishing House WSZiA, 2019.

CONTENTS

PART 1

PHENOMENON OF "QUALITY OF LIFE": THE PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS

<i>Юліана Бабіна. Разновидности традиционных молдавских ковров с аспекта историографической периферии.....</i>	11
<i>Лариса Герасименко, Ганна Лебединська. Проблема формування глобального екологічного мислення.....</i>	26
<i>Ольга Кривошей, Ангеліна Турчинова Тетяна Селюкова. Адаптованість до навчання у внз через призму психологічних маркерів задоволеності життям.....</i>	33
<i>Зінаїда Мартиненко, Руслана Корякіна. До проблеми вивчення критеріїв вибору друга у підлітковому віці.....</i>	43
<i>Ангеліна Приходько, Єлизавета Лозова, Тетяна Селюкова. Копінг-стратегії та відчуття самотності в контексті задоволеності життям....</i>	48
<i>Юлія Рудоманенко. Особистісні фактори прокрастинації людини.....</i>	59
<i>Владимир Саенко. Визуализация восприятия педагогической мыслью управленческой субстанции неопределенности.....</i>	65
<i>Тетяна Селюкова, Надія Шеховцова. Детермінанти задоволеності життям. Віковий аспект.....</i>	80

PART 2

FINANCIAL AND ECONOMIC INSTRUMENTS' USING TO IMPROVE THE QUALITY OF LIFE

<i>Bożena Gajdzik. Kierunki zmian w analizie wydajności pracy maszyn w Przemysle 4.0 – predictive maintenance.....</i>	90
<i>Stanisław Karleszko. Gospodarowanie odpadami w obiegu zamkniętym...</i>	102
<i>Daria Oleksyn. Zarządzanie w gabinecie kosmetycznym a budowanie relacji z klientem.....</i>	111
<i>Władysław Wornalkiewicz. Pozyskiwanie danych o odległościach dla potrzeb zagadnienia transportowego.....</i>	118
<i>Władysław Wornalkiewicz. Prognozowanie zewnętrznych usług transportowych.....</i>	137
<i>Władysław Wornalkiewicz. Zastosowanie taksonomii wrocławskiej.....</i>	157
<i>Aneta Wszelaki. Zakres sprawozdania finansowego jednostek mikro i małych w świetle regulacji ustawy o rachunkowości.....</i>	175
<i>Наталія Гавриленко, Олена Грищенко, Наталя Козицька. Особливості застосування деяких фінансових інструментів для підвищення якості життя населення.....</i>	189
<i>Михайло Грищенко, Ірина Литвиненко. Шляхи вирішення земельного питання в Україні.....</i>	200
<i>Григорий Саенко. Полилектическое отражение теневой экономики в среде общественных противоречий.....</i>	210
<i>Владислав Салов. Напрями підвищення рівня життя населення в Україні шляхом здійснення ефективної соціально-економічної політики.....</i>	225

PART 3

PHYSICAL CULTURE AND SPORTS FOR HEALTHY LIFESTYLE

<i>Yaroslav Syvokhop, Maryna Sheian. Application of interactive learning methods in the process of forming a healthy lifestyle of students in the afterschool educational institutions.....</i>	231
<i>Наталія Афанасьєва, Дмитро Кашарський. Особливості психологічних станів адиктів.....</i>	236
<i>Анна Гордова, Ирина Курильченко. Проблемы и перспективы адаптивного физического воспитания в Украине.....</i>	244
<i>Альона Домненко, Ольга Скориніна-Погребна. Психологічний стан рятувальників та спортсменів після фізичної травми.....</i>	249
<i>Діана Іващенко, Марія Самарська, Дарина Стегницька. Активізація позитивного налаштування соматично хворих підлітків з девіантною поведінкою.....</i>	256
<i>Ігор Макогоненко. Дистанційна форма навчання фізичній культурі в школі.....</i>	262
<i>Олена Маркова, Анатолій Турчак. Особливості формування інтересу в учнівської молоді до самостійних занять фізичною культурою.....</i>	268
<i>Юлія Мусхаріна, Олександр Холодний, Вікторія Яковенко. Учитель фізичної культури – організатор оздоровлення школярів.....</i>	275
<i>Тетяна Нестеренко, Наталія Черепова. Тенісні терміни та їхні ознаки.....</i>	280
<i>Ірина Сундукова, Олексій Стасенко, Наталія Щербатюк. Маркетингова діяльність в сфері занять оздоровчою гімнастикою студентів вищих навчальних закладів.....</i>	286

<i>Ольга Шевченко, Світлана Куценко, Віктор Саласенко.</i> Формування професійних компетенцій у майбутніх учителів фізичної культури на заняттях спортивно-педагогічного вдосконалення.....	291
<i>Ольга Шевченко, Валентина Черній, Олена Неворова.</i> Здоров'язбереження учнів початкової школи засобами фізичної культури.....	295
<i>Оксана Язловецька, Анастасія Мельнік.</i> Аналіз напрямків модернізації теорії фізичного виховання.....	299

PART 4

SPIRITUALITY AND HUMANISM AS THE FACTORS OF STRENGTHENING OF PERSONAL RESOURCES AND QUALITY OF LIFE

<i>Nadiya Dubrovina, Andrzej Siwiec, Vira Dubrovina, Oksana Tulai.</i> Perspectives of the development of human resources management in the center of pediatrics.....	306
<i>Ірина Білецька, Ірина Ушакова.</i> Взаємозв'язок професійної мотивації офіцерів Збройних Сил України з рівнем їх стресостійкості.....	315
<i>Лариса Дейниченко, Олена Заїтова.</i> Психологічний аналіз рівня індивідуальної релігійності студентів.....	321
<i>Набил Диаб.</i> Специфика ценности собственной жизни у студентов с разными особенностями временной трансспективы.....	328
<i>Діана Логвінова, Наталля Кортяк.</i> Теоретичні підходи до проблеми формування духовної культури в умовах сучасної загальноосвітньої школи.....	350

<i>Вікторія Муль, Катерина Черкасова, Ірина Ушакова.</i> Внутрішньоособистісні конфлікти у студентів та курсантів НУЦЗУ.	356
<i>Елліна Панасенко, Тетяна Боровльова.</i> Психодіагностика емоційного стану дошкільника: аналіз основних видів методик.....	363
<i>Людмила Прокопенко, Тетяна Затока, Анна Фомінська.</i> Вплив раціонального харчування на психоемоційний стан і нервову систему студентської молоді.....	371
<i>Наталія Світлична.</i> Вплив життєвих домагань на формування професійної мотивації психологів.....	376
<i>Ірина Ушакова, Світлана Луценко.</i> Рівень депресії та суїцидальна поведінка працівників ДСНС на різних етапах професіоналізації...	384

PART 5

TECHNIQUES AND CHANNELS OF COMMUNICATION ON PEOPLE'S QUALITY OF LIFE

<i>Natalia Ivasyshyna, Alina Pylchenko.</i> Factors of influence on quality of business communications in modern enterprises and methods of overcoming information noise.....	390
<i>Евгения Конак, Анна Константинова, Павел Левицкий.</i> Исследование отношения стдентов к возможности дистанционного образования в контексте повышения качества жизни.....	397
<i>Олена Куц.</i> Комунікативно-прагматична парадигма речення- висловлення за категорією комунікативної настанови.....	406
<i>Володимир Лисюк, Анастасія Шлафман.</i> Логістична структура товарних ринків.....	411

<i>Ольга Сипченко, Кирило Беркутов. Менеджмент студентського самоврядування засобами медіатехнологій.....</i>	420
<i>Олеся Чернякова, Наталя Шайда, Олександр Шайда. Психолого-педагогічний аспект методів впливу на реципієнтів інформаційного простору.....</i>	430

PART 6

LEGAL RESPONSIBILITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

<i>Adam Walawender. Wdrażanie zarządzania procesowego w jednostkach samorządu terytorialnego.....</i>	436
<i>Яна Глазова. Інформаційний простір місцевого самоврядування.....</i>	450
<i>Яна Сичікова, Тетяна Несторенко, Тамара Макаренко, Філіп Покуса. Міжнародне правове регулювання наноматеріалів та продукції на їх основі.....</i>	455

PART 7

SOLVING THE PROBLEM OF INCREASING THE QUALITY OF LIFE IN THE MODERN WORLD: INTERDISCIPLINARY APPROACH

<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka. Civilizačné ochorenia z pohľadu komunitného ošetrovatel'stva.....</i>	461
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka. Rodina z pohľadu komunitného ošetrovatel'stva.....</i>	467
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka. Rómska komunita a jej riziká v segregovaných rómskych osadách.....</i>	472

<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka.</i> Úloha Verejného zdravotníctva a Ošetrovateľstva v napĺňaní programu Zdravie v 21.storočí: Prevencia civilizačných ochorení.....	478
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka.</i> Úloha Verejného zdravotníctva v oblasti zdravia detí a mládeže.....	482
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka.</i> Výchova k zdravému stravovaniu – zásady zdravej výživy.....	488
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka.</i> Význam dobrého vzťahu vo viacdetej rodine na telesné a duševné zdravie partnerov.....	494
<i>Ivica Gulášová, Nadežda Peterková Justhová, Jozef Babečka.</i> Zdravotný stav obyvateľstva EÚ.....	499
<i>Irena Koszyk. Ruch innowacyjny i nowatorski w szkolnictwie XX wieku..</i>	505
<i>Andriy Tereshchuk, Oksana Abramova. Education for sustainable development in the labour education of secondary school students.....</i>	539
<i>Сатеннік Айрапетян, Марина Кара, Дмитро Ніколаєв. Оцінка відповідності продуктів харчування України стандартам Європейського Союзу в контексті концепції підвищення якості життя.....</i>	545
<i>Єлизавета Андрєєва, Ольга Скориніна-Погребна. Проблеми у соціальній адаптації українських ветеранів.....</i>	554
<i>Юлия Блажко, Игорь Шерна. Влияние технологий четвертой промышленной революции и шеринговой экономики на изменение качества жизни.....</i>	561
<i>Владислава Бутенко, Наталя Москвіна. Ставлення підлітків до проблеми суїциду.....</i>	569
<i>Катерина Вербицька, Наталя Москвіна. Дослідження особливостей депресивних розладів у підлітковому віці.....</i>	580

<i>Юлія Ільїна, Анастасія Петрова. Використання гумору як механізму психологічного захисту особистості для підвищення якості життя.....</i>	587
<i>Валерія Іорданова, Наталя Москвіна. Освітнє середовище як безпечний простір для розвитку особистості.....</i>	593
<i>Анастасія Лебеденко, Артем Пахалюк, Алексей Хіміч. Современный взгляд на логистическую инфраструктуру как фактора высокого качества жизни в условиях глобализации.....</i>	601
<i>Ірина Остополець, Тетяна Несторенко, Александер Остенда. Наукове, освітнє і культурне співробітництво України і Польщі: потенціал розвитку.....</i>	609
<i>Олена Резнікова. Адаптаційна трансформація копинг-стратегій та смисло-життєвих орієнтацій особистості студента.....</i>	615
<i>Галина Свіденська, Денис Завгородній. Особливості структурних компонентів самосвідомості в період підліткової кризи.....</i>	623
<i>Яна Сичікова, Тадеуш Покуса, Тетяна Несторенко, Юрій Єфименко. Врахування впливу наноматеріалів при оцінювання якості життя.....</i>	629
<i>Ольга Солодухова, Василь Солодухов. Самостійна робота студентів як одна з важливих умов підготовки спеціаліста.....</i>	635
<i>Лариса Степаненко, Михайло Степаненко. Особливості мотивів навчальної діяльності студентів інженерних спеціальностей.....</i>	643
<i>Валентина Успенська. Забезпечення здоров'я спрямованої освіти в сучасному соціоекологічному середовищі.....</i>	650